

**PAGINI DIN ISTORIA ȘI FILOSOFIA SECURITĂȚII
INTERNATIONALE
(1789-1933)**

**PAGES OF THE HISTORY AND PHILOSOPHY OF
INTERNATIONAL SECURITY
(1789-1933)**

*Colonel (r) prof. univ. dr. ing Eugen SITEANU**

Rezumat: De-a lungul secolelor securitatea internațională a fost influențată de anumite personalități, progresiste sau malefice, de unele minorități sau grupuri, precum și de masele de oameni (majorități) așa cum rezultă din exemplele prezentate în rândurile care urmează referitoare la istoria SUA și rolul președinților SUA – aleși de masele largi populare -, în asigurarea securității naționale și în influențarea securității internaționale.

Cuvinte cheie: securitatea internațională, personalități, grupuri, masele de cetățeni, pace, război, diplomație, politică.

Abstract: Throughout the centuries, national security was influenced by certain personalities, be they progress mongers or evil, by certain minorities of groups as well as the large masses of people (majorities) as it is shown in history. The following lines refer to the history of the United States and the role played by the U.S. Presidents – elected by the large masses – in ensuring national security and influencing international security.

Keywords: international security, personalities, groups, masses of citizens, peace, war, political diplomacy

Marele filozof german Immanuel Kant, întemeietorul filozofiei clasice germane, considera că nu este posibilă cunoașterea „lucrurilor în sine” deoarece intelectul uman nu poate înțelege decât fenomenele. El a îmbinat concepția materialistă cu cea idealistă a incognoscibilității, a transcendenței „lucrului în sine”. Kant a postulat opoziția între imperiul ideal al scopurilor și realitatea (empirică) în gândirea social-politică în concordanță cu teoria iluminismului

* Prof. univ. dr., membru corespondent al Academiei Oamenilor de Știință din România, membru titular al Comitetului Român de Istoria și Filosofia Științei și Tehnicii (CRIFST) al Academiei Române, E-mail: esiteanu@yahoo.com

europene care a reprezentat acea mișcare ideologică/culturală a burgheziei din perioada pregătirii revoluțiilor burgheze în vederea înlocuirii feudalismului cu o orânduire rațională prin răspândirea culturii în rândul maselor de oameni. În filosofia securității trebuie utilizați termenii intelect și rațiune, ca două concepte distincte pentru că în raport cu intelectul, rațiunea are capacitatea dialectică de a depăși atât determinările fixe, cât și cele unilaterale, așa după cum scriau întâi Kant și apoi Hegel; capacitatea intelectului fiind inferioară față de aceea superioară a rațiunii, care „are atributul infinitului”¹.

Pentru unele state asigurarea securității presupune acțiuni ofensive și în al doilea rând cele de apărare, iar pentru statele mici securitatea se asigură doar prin măsuri de apărare în toate domeniile. Astfel, pentru SUA securitatea, conform Manifest Destiny, însemna extinderea Statelor Unite pe întregul continent al Americii de Nord prin invadarea tuturor teritoriilor care nu aparțineau SUA, ci Mexicului, Spaniei, Franței, Marii Britanii etc. Deci, ceea ce înseamnă securitate pentru marile puteri, înseamnă insecuritate pentru statele mici și mijlocii.

Primii cinci președinți ai Statelor Unite au făcut parte din generația revoluționară de iluminiști. Primul președinte, George Washington era poreclit „Părintele Țării” deoarece, în 1754 fiind comandant-șef al forțelor armate din Virginia răspundea de securitatea frontierei pe o lungime de peste 500 km, începând cu 1767 a devenit unul dintre conducătorii mișcării de eliberare a coloniilor britanice, iar începând cu 1775 în calitate de general comandant-șef al Armatei americane a învins trupele Imperiului Britanic pe timpul Revoluției Americane, când poporul american s-a ridicat la luptă pentru independență. George Washington și-a ales ca miniștri (secretari de stat) pe Thomas Jefferson și pe Alexander Hamilton, pentru echilibru, deoarece aveau două filosofii politice opuse: primul fiind un filosof democrat, adept al iluministilor, care gândea că guvernul ar trebui să guverneze cât mai puțin posibil, iar al doilea dorea un guvern de mână forte.² Primul opta pentru un Congres cu oameni ai muncii deoarece poporul este „o ființă cugetătoare”, iar celălalt vroia în Congres numai oameni „bogați, înțelepți și buni”³.

Președintele John Adams a fost cel mai experimentat ambasador american și președintele Senatului în administrația George Washington. În anul 1782, a dovedit că este un diplomat abil întrucât prin negocieri strălucite a obținut din partea Olandei recunoașterea Independenței SUA, al doilea Tratat de acest gen după cel încheiat cu Franța, ceea ce reprezintă un succes diplomatic remarcabil. De

¹ C.I. Gulian, *Hegel. Tânăruț Nietzsche. Mircea Eliade*, Editura Academiei Române, București, 1992, p. 21.

² Camil Mureșan, Alexandru Vianu, *Președinte la Casa Albă*, Editura Politică, București, 1974, p. 45.

³ *Ibidem*, p. 45.

asemenea, el a elaborat principiile constituționale: „O putere legislativă, o putere executivă și o putere judecătorească, iată tot ce trebuie să cuprindă și tot ceea ce înseamnă un guvernământ”⁴.

Cel de-al treilea președinte al SUA, Thomas Jefferson, poreclit „Filosoful democrației” a fost un reprezentant al iluminismului care a redactat/elaborat Declarația de Independență a SUA, în care a scris: „Considerăm ca adevăruri de la sine grăitoare acelea că toți oamenii sunt egali, ca ei sunt înzestrați de către creatorul lor cu anumite drepturi inalienabile, că printre acestea se numără viața, libertatea și căutarea fericirii, că pentru asigurarea acestor drepturi se instituie pentru oameni guverne, ale căror puteri juste izvorăsc din consimțământul celor cărmuiți”⁵. În plus, el mai adăuga la aceste drepturi suveranitatea poporului și dreptul la răscoală etc. El a fost un aboliționist deși era proprietar de sclavi. Lui i-a succedat la președinție James Madison, supranumit „Părintele Constituției”, un președinte de o inteligență remarcabilă, dar care nu s-a priceput la problemele de diplomație, de securitate și nici la cele de război; Washingtonul a fost cucerit, prădat și incendiat de britanici pe vremea când el deținea funcția de președinte al SUA.

Perioada președinției lui James Monroe este denumită „Epoca Sentimentelor Bune” în care Americanii i-au învins a doua oară pe britanici în războiul din anul 1812, epocă în care industria a cunoscut o dezvoltare fără precedent.

Președintele John Quincy Adams a fost un om arogant, trufaș, certăreț și iute la mânie. La fel ca și tatăl său, din cauza caracterului urât ei au fost singurii, dintre primii șapte președinți americani, care au fost eliminați de la președinție, după primul mandat, chiar de către partidul care îi propusese și susținuse pentru primul mandat. James Monroe este cunoscut prin Doctrina Monroe care, de fapt, a fost elaborată de John Quincy Adams pe când deținea funcția de secretar de stat. Această Doctrină reflecta politica SUA de a interzice puterilor europene de a mai coloniza continentul America.

După cei 5 președinți iluminiști a urmat un general - Andrew Jackson – care, deși era certăreț, duelangiu și iute la mânie, în esență era nebun⁶, totuși a ajuns președinte al SUA. El, fiind general pe timpul mandatului președintelui Monroe, a provocat o criză internațională când a invadat, cu trupele pe care le comanda, Florida spaniolă. Totuși a fost un erou național când, în ianuarie 1815, a respins trupele britanice care invadaseră New Orleans.

⁴ *Ibidem*, p. 62.

⁵ *Ibidem*, pp. 78-79.

⁶ Cormac O'Brien, *Viețile secrete ale președinților americani*, Editura Litera, 2011, p. 45.

Martin Van Buren a fost un președinte „*inteligent, creativ, hotărât și adeptul realizării de coaliții neverosimile*”⁷. Începând cu 1837 în greua criză economico-financiară el nu s-a amestecat în managementul crizei și a adoptat o politică de pasivitate, ceea ce a dus la agravarea crizei. Totuși a reușit să soluționeze o problemă de securitate națională și să evite un război cu Marea Britanie din cauza unei rebeliuni în Canada.

William Henry Harrison înainte de a deveni președinte (în 1841) a fost ambasador în Columbia unde, din cauza amestecului (în)și sprijinirii unei revolte împotriva guvernului, abia a scăpat de închisoare. Președintele John Tyler a respins propunerea Congresului de a repune în drepturi Banca Statelor Unite, ce fusese distrusă de Jackson, deoarece o astfel de bancă atenta la securitatea națională a SUA și din cauza împotrivirii sale primea zilnic amenințări cu moartea! Trădându-și Partidul Whig, la Casa Albă apăreau gloate furioase care manifestau împotriva lui Tyler, iar unii îl amenințau de atac cu bombe și de aceea Congresul a votat „Legea lui Tyler” (4 paznici la Casa Albă pentru securitatea președintelui). Tyler a reușit să încheie un acord cu Marea Britanie privitor la stabilirea frontierei între Canada și statul Maine (care făcea parte din SUA) și să anexeze Texasul la SUA.

James Knox Polk a ajuns președinte deoarece a candidat sub sloganul extinderii țării până la Oceanul Pacific (cum era scris în Manifest Destiny), care era și sloganul lui Andrew Jackson (regele-filozof al Partidului Democrat). Acesta l-a sprijinit pe Polk ca să câștige alegerile pe baza ideii foarte populare că destinul poporului american este să-și extindă țară până la Pacific chiar cu forța. Ajuns președinte, Polk și-a trimis trupele pe teritoriul Mexicului și a convins Congresul să dea o declarație de război. Ca urmare, după doi ani de război sângeros Mexicul a fost înfrânt și SUA și-a anexat teritoriile mexicane din vest până la ocean.

În acel război generalul Zachary Taylor a devenit erou național după câteva victorii strălucite împotriva trupelor mexicane.

Referindu-se la securitatea informațiilor, un congressman american spunea despre președintele Zachary Taylor că: „*vorbește pe față despre treburile SUA, ca un copil, și nu pretinde să înțeleagă ceva din ceea ce ignoră. În anumite privințe este un om remarcabil și este remarcabil că un astfel de om este Președintele Statelor Unite*”⁸.

În perioada 1853-1857, când americanii erau împărțiți în două tabere: anti și pro-sclavie, președintele Franklin Pierce a anulat Compromisul Missouri (din anul 1850) - care limita granițele sclaviei la paralela 36°30' -, și a introdus/aprobat conceptul de „suveranitate populară” care a permis cetățenilor din Nebraska și

⁷ *Ibidem*, p. 51.

⁸ *Ibidem*, p. 71.

Kansas să aleagă prin vot dacă aceste state sunt sau nu sclavagiste (Legea Kansas-Nebraska), ceea ce a condus, în cele din urmă, la declanșarea Războiului Civil cunoscut sub numele de Războiul de Secesiune (dintre Nord și Sud). Președintele precedent, Millard Fillmore, a amânat dezmembrarea națiunii (SUA) prin promulgarea Compromisului Missouri.

În anul 1857, și-a început mandatul de președinte avocatul James Buchanan care era corupt până peste cap și nu percepea ceea ce se petrecea în SUA. Astfel, el a sprijinit Constituția Kansasului care permitea sclavajul deși aceasta era respinsă de majoritatea cetățenilor din Kansas și de aceea Congresul a respins-o. În consecință, președintele era considerat de americani un nătărău.⁹

De fapt în problemele de securitate națională Buchanan a fost un incompetent, iar dovada o constituie faptul că începând cu anul 1850 statele sudiste au început să se retragă din Uniune unul câte unul, iar el nu a făcut nimic¹⁰ în timp ce SUA se destrăma.

După acești doi președinți indeciși și incompetenți a urmat Președintele Abraham Lincoln, poreclit „Cinstitul Abe”, care a reușit imposibilul și anume să încheie conflictul dintre Nord și Sud și să reunească o națiune dezbinată. Povestea sa și soluționarea/rezolvarea problemei securității națiunii americane reprezintă cele mai impresionante pagini de istoria și filozofia securității. Fiind împotriva sclaviei el a trecut în Partidul Republican. A candidat pentru a deveni președinte la Casa Albă fiind preocupat mai mult pentru refacerea unității națiunii decât pentru emanciparea sclavilor. Deși Armata Sudistă era mai slabă decât Armata Unionistă, atât din punct de vedere numeric, cât și al înzestrării, a reușit să producă pierderi masive armatelor federale. Lincoln a selecționat cu perseverență și răbdare generalii în scopul găsirii celui mai competent pentru a fi numit comandantul armatelor federale. I-a înlocuit pe cei incompetenți și l-a numit în fruntea Armatei Nordiste pe generalul Ulysses Grant care era competent, dar bețiv. A doua mutare excepțională a Președintelui Lincoln a fost semnarea Proclamației de eliberare/emancipare a sclavilor din SUA, act prin care se asigura încorporarea a zeci de mii de negri în Armata Federală. Deci sudul pierdea sute de mii de negri eliberați care împrășteau forțele Nordului și astfel s-a prefigurat Victoria Forței Unionale condusă cu măiestrie de un președinte elocvent, modest, cinstit, uman și plin de compasiune și determinare/hotărâre, dar mai ales cu un pronunțat simț al umorului. În plus, el era sentimental și iubea oamenii, fiind împotriva sancțiunilor prea aspre din armată. Astfel, președintele, în calitatea sa de comandant suprem, semna amnistii numeroase la infracțiuni de lașitate, trădare și dezertare pentru că

⁹ *Ibidem*, p. 95.

¹⁰ *Ibidem*, p. 85.

era împotriva pedepsei cu moartea și asta în urmă cu un secol și jumătate! Pentru toate aceste calități sau poate pentru defectele sale a fost asasinat la teatru unde nu a avut agenți de securitate, iar John Booth a reușit să-l împuște, după ce Lincoln primise o grămadă de scrisori de amenințare cu moartea.

În anul 1869, generalul Ulysses Grant, poreclit „Eroul de la Appotomax”, care pe timpul președinției lui Lincoln învinsese trupele sudiste, a ajuns președintele SUA și deși administrația sa a fost coruptă, le-a acordat drepturi egale afro-americanilor eliberați din sclavie și a făcut pace cu indienii, ceea ce a contribuit la creșterea securității naționale. De asemenea, politica sa externă a fost un succes reușind să îmbunătățească relațiile cu Marea Britanie după Războiul Civil. În plus, a reușit să împiedice mafia aurului să acapareze piața aurului.

Dar Forțele care s-au coalizat împotriva sa au fost enorme și când el a părăsit Casa Albă, în 1877, Sudul a revenit sub autoritatea albilor. Totuși, nici un american obișnuit „nu a făcut așa de multe pentru țara sa precum Ulysses S. Grant”¹¹.

Grover Cleveland a fost singurul președinte care a câștigat două mandate neconsecutive la Casa Albă fiind un om cinstit, care a spus mereu adevărul și care nu a putut să fie corupt. În al doilea mandat a redus facturile de trei ori mai mult decât toți cei care l-au precedat. El i-a favorizat mereu pe cei competenți în defavoarea celor care se bazau pe legături de rudenie sau pe corupție. Împotriva greviștilor a folosit forța căci era obișnuit încă de pe vremea când fusese șerif cu folosirea forței împotriva tuturor răufăcătorilor.

Referitor la dreptul de a interveni cu trupe oriunde în lume, președintele Benjamin Harrison a spus: „Noi, americanii, nu avem împuternicire de la Dumnezeu să facem ordine în lume”¹², dar mulți președinți ai SUA nu au luat în considerare cuvintele sale.

Astfel, următorul președinte William McKinley a decis: „Avem nevoie de Hawaii la fel de mult și poate chiar și mai mult decât am avut nevoie de California; este Manifest Destiny”¹³. El a intervenit în Cuba declanșând un război Hispano-American care a durat aproximativ trei luni și SUA au anexat rapid Puerto Rico, Filipinele și Guam. Apoi, președintele a convins Congresul SUA să anexeze Hawaii. A intervenit cu trupe și în China. A fost împușcat a doua zi după ce a fost reales președinte. După el a urmat la Casa Albă un militarist zgomotos, Theodore Roosevelt, deoarece era vicepreședintele defunctului McKinley. Deși considera că „Nici un triumf al păcii nu este atât de mareț precum triumful războiului”, totuși a câștigat premiul Nobel pentru încheierea Războiului Ruso-Japonez.

¹¹ *Ibidem*, p. 104.

¹² *Ibidem*, p. 134.

¹³ *Ibidem*, p. 138.

A organizat o revoltă în provincia Panama a Columbiei, urmată de o revoluție panameză pentru că vroia să construiască Canalul Panama, iar Columbia s-a opus. Theodore Roosevelt i-a ajutat pe revoluționari cu un crucișător și astfel a luat ființă statul Panama.

Președintele William Howard Taft nu și-a luat responsabilitățile prezidențiale în serios, avea obiceiul să ațipească și i se părea că absolut nimic nu ar fi atât de important încât să nu poată trage un pui de somn. În timpul ceremoniei de semnarea a Tratatului de Arbitrare Generală cu Marea Britanie, pentru rezolvarea în mod pașnic a neînțelegerilor dintre cele două mari puteri, președintele Taft s-a furișat afară să joace golf, iar ambasadorul britanic a fost mințit că Taft a fost chemat la Casa Albă pentru rezolvarea unei probleme urgente! Obligațiile/ responsabilitățile sale de președinte „păreau mult mai neînsemnate din punctul de observație de pe teren (ul de golf, n.a.)”.

În comparație cu Taft „cel Adormit”, președintele Woodrow Wilson a fost „cel capabil” sau „cel Dedicat”, care a dezvoltat „*unul dintre cele mai impresionante programe legislative din istorie*”¹⁴ (istoria SUA, n.a.).

Cu toate că dorea pacea, din cauza scufundării navei Lusitania de către un submarin german și a altor nave americane, dar mai ales pentru instigarea Mexicului să atace și să invadeze Texasul, el a fost nevoit să ceară Congresului, în anul 1917, să declare război Germaniei.

Ani de zile a implorat puterile europene să înceteze Războiul și să semneze pacea, dar „*singura modalitate prin care putea crea o ordine mondială idilică era să recurgă la ... război*”¹⁵.

În vara anului 1914, președintele Wilson l-a trimis pe Colonelul House în Europa într-o misiune de pace și la 4 august a declarat neutralitatea SUA. În acel an Statele Unite erau într-o criză economică gravă, iar declanșarea războiului mondial a permis americanilor să satisfacă cererile de material de război și livrarea comenzilor militare puterilor europene, ceea ce a determinat o puternică dezvoltare economică a SUA. În doi ani exporturile americane au crescut de patru ori și SUA a început să acorde împrumuturi uriașe statelor beligerante, care au adus profituri enorme americanilor. SUA au cucerit Haiti pe care au transformat-o în protectorat în anul 1915, iar în 1916 au ocupat Republica Dominicană. În plus, trupele americane au intervenit de două ori în Mexic.

În ianuarie 1917, Wilson, în Senatul SUA, propunea încheierea unei „păci fără victorie” pentru a pune punct Primului Război Mondial.

¹⁴ *Ibidem*, p. 158.

¹⁵ *Idem*.

Împotriva războiului submarin total al Germaniei Wilson apăra principiul libertății comerciale și de navigație pe mări și oceane pentru toate statele lumii.

În anul 1918, SUA a trimis în Europa două milioane de soldați și a expus propunerile sale de pace (cele 14 puncte ale lui Wilson), inclusiv dreptul popoarelor la autodeterminare și crearea Ligii Națiunilor.

A urmat președintele Warren Harding care era corupt și s-a înconjurat de oameni corupți. În urma investigațiilor penale ministrul Afacerilor Interne a intrat la închisoare și doi prieteni ai lui Harding s-au sinucis. Președintele era obsedat de jocul de poker și a murit în urma unui infarct ca urmare a stresului.

Președintele Calvin Coolidge, pe timpul când era guvernator, iar poliția a intrat în grevă a declarat: „*Nimeni, nicăieri și niciodată nu are dreptul de a face grevă împotriva siguranței publice*”¹⁶. Prin această proclamație a ajuns celebru și a fost ales vicepreședinte SUA, iar decesul lui Harding l-a propulsat în funcția de președinte. El a fost un președinte taciturn, solemn, „*stoic și un leneș fără rușine*”¹⁷. Când o femeie i-a spus lui Coolidge că a făcut un pariu că va obține mai mult de două cuvinte de la el, acesta a răspuns: „*Ai pierdut*”.

Acel președinte a dormit în funcție cel puțin 10 ore pe zi. „*Am impresia că publicul american vrea un măgar solemn pe post de președinte și cred c-o să-i fac pe plac*”¹⁸.

„*Coolidge dormea cel puțin 10 ore pe zi. La ora 10 seara era deja în pat, adesea dormea până la 8 dimineața și întotdeauna trăgea un pui de somn după-amiază*”¹⁹. El a devenit celebru pentru că spunea - și făcea - „*cât mai puțin posibil*”²⁰.

Când vicepreședintele Coolidge a fost trezit din somn, la ora 2 și 48 de minute, pentru a fi anunțat că președintele Harding a decedat, el a trebuit să depună jurământul ca președinte al SUA, după care s-a dezbrăcat de costum pentru a-și pune pijamaua și a se băga în pat pentru a-și continua somnul întrerupt, „*stare în care avea să se afle cea mai mare parte a timpului cât a fost președinte: somnul*”²¹. Când medicii l-au declarat mort, cineva cu umor a întrebat: „*Cum au putut să își dea seama?*”²².

¹⁶ *Ibidem*, p. 168.

¹⁷ *Ibidem*, p. 170.

¹⁸ *Idem*.

¹⁹ *Ibidem*, p. 168.

²⁰ *Idem*.

²¹ *Ibidem*, p. 170.

²² *Ibidem*, p. 171.

Concluzii

Filozofia securității nu se poate rezuma/restrânge la un singur principiu unic fundamental care să stea la baza întregului sistem filozofic al securității deoarece Hegel G.W.F. (1770-1831) scria că principiul fundamental nu este nici „subiectul” și nici „obiectul” – întrucât fiecare dintre acestea două îl consideră pe celălalt de o manieră antinomică și dialectică -, ci este principiul „transcendental” („*existența în totalitatea ei*”²³).

De asemenea, Hegel²⁴ consideră că filosofia crizei este obiectivă (istorică) și subiectivă, ceea ce ne îndreptățește să vorbim despre o filosofie a securității/insecurității subiective.

În scopul înțelegerii corecte a filosofiei securității este necesar – în mod paradoxal – să formulăm și „*ceea ce aparent n-are nimic comun cu*”²⁵ securitatea.

BIBLIOGRAFIE

- GULIAN C.I., *Hegel. Tânărul Nietzsche. Mircea Eliade*, Editura Academiei Române, București, 1992;
MUREȘAN C., VIANU A., *Președinte la Casa Albă*, Editura Politică, București, 1974;
O'BRIEN C., *Viețile secrete ale președinților americani*, Editura Litera, 2011.

²³ Gulian C.I., *Hegel. Tânărul Nietzsche. Mircea Eliade*, Editura Academiei Române, București, 1992, p. 21.

²⁴ *Ibidem*, p. 16.

²⁵ *Idem*.